

Motion till riksdagen

1989/90:U414

av Inger Schörling m. fl. (mp)

Fredspolitik och nedrustning

Utvecklingen i Östeuropa och avspänningen mellan supermakterna håller på att skapa en situation där nedrustning tycks kunna bli mer än tomma ord. I Sovjetunionen har betydande truppnedskärningar påbörjats och sovjetiska trupper dras tillbaka från utländska stationeringsorter. Också i USA signaleras nedskärningar av militärutgifterna. Bushadministrationen räknar med att under 90-talet minska militärbudgeten från 6 till 4 procent av BNP. Starka röster höjs nu, också från militären, för att de 320 000 amerikanska soldaterna i Europa skall hemkallas.

Samtidigt är de tillgängliga vapenarsenalerna fortfarande fruktansvärda. Atomhotet är inte undanröjt. Dessutom tycks hotet från supermakterna mot små folks självbestämmande kvarstå. Moskvaregeringens ingripande mot revolten i Azerbadjan i januari 1990 kan eventuellt tolkas på det sättet. USA:s ingripande i Panama julen 1989 är tveklöst ett exempel på supermaktsingripande i ett litet lands inre liv. Enligt Newsweek gäller för USA att "ryssarna må åka hem, USA kommer ändå att leka världspolis" (22/1-90).

Mot den bakgrunden finns det all anledning att stärka den svenska fredspolitik. Hittills har den mest bestått av ord. Sverige har spelat en viss roll vid internationella nedrustningskonferenser.

De svenska uppmaningarna till andra länder att nedrusta har däremot inte i nämnvärd utsträckning åtföljts av egna svenska åtgärder. Därigenom har slagkraften och trovärdigheten hos den svenska fredspolitik allvarligt skadats.

I en folkomröstning i november 1989 röstade 50,4 procent av väljarna i "nedrustningshuvudstaden" Genève för att helt avskaffa den schweiziska armén. Det skulle kunna tolkas som ett tecken på att alltfler människor inser att fredsprat förutsätter handling för att bli trovärdigt. Svenska nedrustningsdebatter handlar nästan enbart om andra länders nedrustning. För att dölja motsättningen mellan svensk militär rustning och svenskt diplomatiskt nedrustningsprat har man också inom riksdagen förlagt de båda aspekterna av saken till olika riksdagsutskott, olika politiker, olika debatter. Ena dagen beslutas därför om svensk upprustning, svenska JAS-flygplan, svenska vapenköp, andra dagen om internationell nedrustning.

Miljöpartiet de gröna anser att fredspolitikens olika inslag måste samordnas. Ett första litet steg vore politisk samordning genom att nedrustnings- och försvarsfrågor behandlas samordnat i riksdagen, förslagsvis genom att de

traditionella nedrustnings- resp. försvarsdebatterna samordnas till en *sammanhållen fredspolitisk debatt*.

Exempel på åtgärder som Sverige bör vidta för att i handling underbygga sin fredspolitik:

1. Slå vakt om och *förstärka neutraliteten genom att avstå från sk harmonisering med EG* (om detta har miljöpartiet lämnat en särskild motion).

2. *Nedskärning av militärutgifterna* och omstrukturering av försvaret till ett allsidigt social- och miljöförsvaret (en särskild mp-motion finns om detta).

3. *Avveckling av vapenexporten* (också om detta lämnas särskild mp-motion).

4. Särskilda *förtroendeskapande åtgärder i Norra Europa*. Liksom man inom ESK studerar dimensionen från Medelhavet till Ural, kan man också studera dimensionen från Medelhavet till Nordpolen. Miljöpartiet anser att Sverige bör ta initiativ till ett speciellt program för förtroendeskapande åtgärder i norra Europa inom ESK-samarbetets ram.

5. Förstärkt engagemang för en *kärnvapenfri zon i Europa*. Tyvärr går arbetet på detta trögt. Ett sätt att bättre förankra det i den snabba utvecklingen vore en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp för att komplettera arbetsmannagruppen. Frågan om en kärnvapenfri zon bör också tas upp i Nordiska Rådet.

6. *Stopp för atombestyckade örlogsbesök*. Det internationella arbetet för att få till stånd anständiga umgängesformer med vissa supermaktens atombestyckade örlogsbesök har inte gett några resultat. Det är därför hög tid att Sverige med skärpa kräver att svensk lag iakttages och av örlogsfartyg med känd atomkapacitet avkräver bindande försäkringar om att de icke har sådana vapen med sig vid besök på svenskt vatten. Ett samarbete med andra småstater i liknande belägenhet för erfarenhetsutbyte bör inledas. Särskilt bör Nya Zeelands erfarenhet studeras.

7. En särskild skamfläck i i atommakernas beteende utgör *Frankrikes kärnvapenprov* i Stilla Havet. Dessa *måste med skärpa fördömas* varje gång de förekommer och Sverige i alla sammanhang uppmana franska representanter att verka för att de upphör.

8. Sverige måste verka för en *förändring av texten i icke-spridningsavtalet* (NPT-avtalet) så att kärnkraft inte förordas. Enligt gällande fördragstext är Sverige förbundet att "bidraga till den fortsatta utvecklingen av kärnenergin tillämpning för fredliga ändamål". Detta och andra liknande avsnitt i NPT-avtalets text är uppenbart oförenliga med riksdagens beslut att avveckla kärnkraften. Därför måste Sverige kräva en förändring av avtalet eller i särskild ordning reservera sig mot denna del av texten. Fortsatt fullständig svensk anslutning till ett avtal vars text man inte kan följa utgör ingen god grogrund för upprättandet av ett internationellt rättssystem och tilltron till internationella avtal.

9. Sverige måste verka för en *förändring av IAEA:s stadga*, där det bl a heter att IAEA skall "påskynda och utvidga atomenergin bidrag till fred, hälsa och välbefinnande i hela världen". Detta är uppenbart oförenligt med Sveriges beslut att avveckla kärnkraften. Sverige bör därför i FN väcka frågan om en ändring av IAEA:s stadga.

10. Sverige måste verka för en *internationell rättsordning*. Tyvärr har Sve-

rige sällan självt överlåtitt internationella konflikter till internationell rätt. Ett exempel är u-båtsaffärerna. De borde ha kunnat överlämnas till Internationella Domstolen i Haag för skiljedomsförfarande. Överhuvudtaget bör Sverige anta som politik att vid internationell konflikt där förlikning inte kan uppnås, bör Internationella Domstolen kopplas in. Om ytterligare u-båtskränkningar skulle påvisas av svensk militär med utpekande av skyldig nation och denna nation neka, bör tvisten överlämnas till Internationella Domstolen.

11. USA-invasionen i Panama, liksom tidigare den vietnamesiska av Kampuchea, aktualiserar frågan om ifall det kan existera ett internationellt ansvar som rättfärdigar intervention i andra suveräna staters inre angelägenheter. Skall världen titta på av respekt för suveränitetsprincipen om en regim begår folkmord i sitt eget land? Skall ingen utomstående kunna ingripa om ett lands regeringschef är gangster?

Det torde stå klart att principen om global solidaritet här kan komma i konflikt med suveränitetsprincipen. Samtidigt är det uppenbart att eventuella ingripanden inte kan få ske genom ensidiga beslut av utomstående militärmakter. Varken USA eller något annat land kan få agera världspolis. Istället bör rollen finnas hos FN. FN-ingripandet kräver dock medgivande av värdlandet och beslut av säkerhetsrådet som domineras av supermakter. Lösningen är inte idealisk. *Sverige borde därför inom FN ta initiativ till utredning om en fungerande världsrättslig ordning* i syfte att undvika situationer av typ Kampuchea och Panama.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att i framtiden behandla betänkanden om nedrustning och försvarsanslag i ett sammanhang,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige inom ESK bör ta initiativ till ett speciellt program för förtroendeskapande åtgärder i norra Europa,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en parlamentarisk arbetsgrupp för kärnvapenfri zon i Norden bör utses,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i Nordiska Rådet bör ta upp frågan om en nordisk kärnvapenfri zon,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige hädanefter bör kräva absoluta garantier från gästande örlogsfartyg om att de icke bär atomvapen ombord,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör inleda erfarenhetsutbyte med andra småstater, däribland Nya Zeeland, som haft problem med örlogsfartyg från atomvapenmakter,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att franska kärnvapenprov alltid bör leda till svensk protest,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör kräva omformulering av icke-spridningsavtalet i syfte att göra texten förenlig med Sveriges beslut att avveckla kärnkraften,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige

bör ta initiativ till omformulering av IAEA:s stadga i syfte att gör den förenlig med Sveriges beslut att avveckla kärnkraften,

Mot. 1989/90
U414

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige vid framtida internationella tvister som ej kan lösas genom förlikning skall vända sig till Internationella domstolen i Haag.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i FN bör ta upp frågan om hur motsättningen mellan global solidaritet och respekt för staters suveränitet i fall av typen Kampuchea och Panama skall kunna överbryggas inom ramen för en internationell rättsordning.

Stockholm den 25 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Paul Ciszuk (mp)

Per Gahrton (mp)